

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

La co-transferència, definició segons tutors d'organitzacions de pràctiques i de la Universitat

Resultats d'un estudi per enquesta a la Universitat de Barcelona

Vilà Baños, Ruth

Universitat de Barcelona

Departament de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic en Educació/ Facultat d'Educació

Pg Vall Hebron, 171. 08035 Barcelona. Espanya

ruth_vila@ub.edu

Aneas Álvarez, Assumpta

Universitat de Barcelona

Departament de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic en Educació/ Facultat d'Educació

Pg Vall Hebron, 171. 08035 Barcelona. Espanya

aaneas@ub.edu

Millan Guasch, Dolors

Universitat de Barcelona

Departament de Didàctica i Organització Educativa / Facultat d'Educació

Pg Vall Hebron, 171. 08035 Barcelona. Espanya

dmillan@ub.edu

- 1. RESUM:** El Pràcticum pot ser un bon enllaç de coneixement i transferència entre l'amplíssim ventall de centres col·laboradors i la Facultat d'Educació de la Universitat de Barcelona, des d'una lògica d'horitzontalitat. En aquesta comunicació es pretén analitzar quin és el concepte de co-transferència dels tutors/es implicades a les Pràctiques Externes. S'ha realitzat un estudi per enquesta i els resultats obtinguts donen més llum a un concepte en construcció entre les diferents visions implicades.
- 2. ABSTRACT:** The practicum can be a link between the transfer of knowledge and wide range of co-workers centers and the Faculty of Education at the University of Barcelona, from an horizontal point. This communication aims to analyze what is the concept of transference for the professionals of the External Practices. We conducted a survey study. The results also give birth to a concept under construction between different visions involved in university internships.

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

3. PARAULES CLAU: pràcticum, cultura co, pedagogia, Universitat de Barcelona, cotransferència.

KEYWORDS: practicum, co-culture, pedagogy, University of Barcelona, co-transference.

4. DESENVOLUPAMENT:

INTRODUCCIÓ

La transferència ha passat a ocupar un lloc destacat en l'agenda de les institucions d'educació superior. En la Facultat d'Educació, es ve desenvolupant un esforç per avançar en la definició del concepte de transferència i la seva operativització des d'un nivell institucional (Ordóñez de Pau, 2004, Rubiralta, 2007; Bonil et al, 2012). Segons Bonil et al. (2012), la transferència de coneixement és un procés col·laboratiu que permet transmetre a un tercer, el coneixement generat a la universitat, perquè aquest usuari pugui aplicar a les seves finalitats en un entorn socioeconòmic determinat. En Ciències Socials, la transferència està estretament vinculada a la recerca i la seva divulgació.

El nostre escenari de transferència del coneixement és el Pràcticum del grau de Pedagogia en la Universitat. El Pràcticum pot exercir com un node d'enllaç de coneixement i transferència entre l'amplíssim espectre de centres col·laboradors (de sector educatiu, social i empresarial de diverses tipologies) i el coneixement generat a la Facultat d'Educació de la Universitat de Barcelona, fruit dels grups de recerca i de les activitats docents i divulgatives (Vilà et al., 2015).

L'activitat formativa i de recerca de la Facultat d'Educació de la Universitat de Barcelona pot contribuir, amb la relació amb les organitzacions i les institucions públiques del seu entorn a aportar significativament en aquesta fita i compromís. Des de les diverses activitats i capacitats generades a la Universitat es poden identificar tot un conjunt d'accions i indicadors de transferència (Bueno i Casani, 2010). Tal i com assenyalen Molas-Gallart et al (2002), les pràctiques són identificades com a accions de transferència. I des de l'equip de coordinació del Pràcticum de Pedagogia pensem que el Pràcticum, pot ser un agent mediador de transferència entre la Facultat, les organitzacions i la societat.

La llarga relació de confiança que hi ha entre les organitzacions de pràctiques i l'ensenyament de Pedagogia, iniciada i consolidada curs rere curs, permet disposar d'un canal directe entre espais d'actuació social, professionals, institucions i persones. Fins ara aquest canal bàsicament ha servit per articular una necessitat curricular de l'ensenyament. Però pot servir perquè les institucions rebin de la Facultat els coneixements, informacions, productes i relacions institucionals que es generen en el si dels grups de recerca, equips docents i diverses activitats acadèmiques, socials i culturals. Tot això sobre les bases d'un coneixement mutu, personal, ple de confiança i compromís respecte uns valors compartits que han anat coneixent-se al llarg del

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

Pràcticum. És tracta de respondre a les preguntes què aporten les organitzacions de pràctiques als nostres futurs pedagogs i què aporten els estudiants, el pràcticum, la universitat, a les organitzacions. Quina forma pot tenir aquesta reciprocitat i quin ha de ser el marc relacional.

La finalitat d'aquesta comunicació és analitzar quin és el concepte de transferència pels tutors implicats en les Pràctiques Externes del grau de Pedagogia de la Universitat de Barcelona per arribar a una construcció del concepte pels tutors de les dues institucions (organitzacions de pràctiques i Universitat). La proposta sorgeix en el marc del projecte "L'ocupabilitat del pedagog/a: una sinergia necessària entre les organitzacions de pràctiques i la Universitat" (IP. Ruth Vilà, REDICE 14-1126 i finançada per l'ICE de la Universitat de Barcelona 2014-2015).

MÈTODE

Per donar resposta a la finalitat d'aquesta comunicació es va realitzar un estudi per enquesta, mitjançant l'aplicació del "Qüestionari de co-transferència" (Vilà et al, 2014). És un instrument de mesura quantitativa d'aplicació en línia. Aquest instrument s'ha dissenyat per recollir les visions tant de tutors de la Universitat, com de les organitzacions de pràctiques, sobre la co-transferència al voltant de tres dimensions: El concepte de coneixement que es té, el grau de cultura "co" des del marc del partenariat i la dimensió horitzontal que suposa, i l'impacte de les pràctiques externes en els diferents implicats. Aquest instrument (vegeu taula 1) pot considerar-se vàlid i fiable (vegeu Vilà et al., 2015).

El disseny del qüestionari ha estat forjat de forma col·laborativa. Davant la necessitat de crear de manera col·laborativa una aproximació inicial al concepte de transferència es va desenvolupar una sèrie de dinàmiques grupals en què van participar tutors d'organitzacions de pràctiques i d'universitat, a més d'alguns membres de l'equip investigador, que van registrar notes de camp. Al llarg d'aquestes dinàmiques, es va desenvolupar una conversa en la qual, des de l'horitzontalitat, és a dir, l'absència de posicions d'expert, van confluïr les idees i reflexions sobre el que significava i implicava el concepte de transferència. L'anàlisi qualitativa d'aquesta informació, generada deductivament a partir de les lectures, marcs mentals i experiències de cada un dels investigadors, va permetre sintetitzar uns components o dimensions bàsiques que van ser la base de l'instrument aplicat en el segon moment de la investigació. Aquestes dimensions van constituir el que l'equip investigador va denominar com a concepte de co-transferència. Doncs encara que els interrogants inicials es van plantejar al voltant del concepte de transferència, dos elements clau emergir amb una gran persistència i valor al llarg dels discursos generats: l'horitzontalitat i la corresponsabilitat entre tutors de les organitzacions i de la Universitat. És per això que es va acordar denominar-ho com co-transferència.

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

El "Qüestionari de co-transferència" (Vilà et al, 2014) és un instrument de mesura quantitativa d'aplicació en línia. Aquest instrument s'ha dissenyat per recollir les visions de tutors de la Universitat i de les organitzacions de pràctiques sobre la co-transferència al voltant de les tres dimensions identificades

El qüestionari online es va enviar a tota la població de tutors del curs 2014-2015 i l'han respost 90 tutors/es: 16 de la Universitat de Barcelona i 74 d'organitzacions de pràctiques. Considerant la població, calculem un índex de resposta del 80% i del 49% respectivament. L'anàlisi de les dades del qüestionari ha estat de tipus quantitatiu descriptiu, l'anàlisi de la fiabilitat amb l'alpha de Crombach i altres anàlisis de comparació de mitjanes. Les dades van ser analitzades mitjançant el paquet estadístic SPSS versió 18.

RESULTATS

L'anàlisi de la fiabilitat de l'escala mostra un alpha de 0,826, el que indica una bona consistència interna dels seus ítems.

L'anàlisi de les respostes del qüestionari, revela que hi ha una certa visió diferencial entre tutores de les organitzacions de pràctiques i de la Universitat de Barcelona, tal com es resumeix a la taula 2.

Aquestes diferències dibuixen un concepte de co-transferència específic per a cada col·lectiu, segons l'opinió de tutores de la Universitat o de les organitzacions, en les tres dimensions de l'instrument de mesura. Les puntuacions dels tutors d'Universitat són més elevades que les dels tutors de les institucions de pràctiques en les tres dimensions implicades (vegeu Vilà et al, 2015). No obstant això, aquestes diferències identificades no són estadísticament significatives.

Concretament, els tutors de la Universitat de Barcelona marquen com a elements més importants per a la co-transferència: la coresponsabilitat i el reconeixement de les limitacions de cada un, el coneixement de la complexitat organitzativa, i el retorn social i l'aprenentatge de l'alumnat com aspectes d'impacte. En canvi, per a les tutores de les organitzacions de pràctiques els aspectes més destacables de la definició de co-transferència són: l'impacte en l'aprenentatge de l'alumnat, i els objectius compartits i la coresponsabilitat. Sent aquest últim aspecte coincident entre els dos col·lectius.

Entre els aspectes menys valorats en el concepte de co-transferència ambdós col·lectius també coincideixen a assenyalar en menor mesura aspectes d'impacte mutu i la superació d'un ús instrumental entre les parts. Els tutors de les organitzacions de pràctiques assenyalen també en menor mesura el coneixement mutu entre els partners i el coneixement de la complexitat organitzativa. Aquest últim aspecte, en canvi, és un dels més valorats per al col·lectiu de tutors

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

de la Universitat, sent una diferència estadísticament significativa entre els dos col·lectius ($t = 2.086$, $p = 0.04$).

CONCLUSIONS I DISCUSSIÓ

Una primera aportació d'aquest estudi és la síntesi d'uns elements que donen més llum a un concepte en construcció entre les diferents visions implicades en les pràctiques externes universitàries en Ciències Socials. Però com a estudi exploratori que és, es comuniquen des de la prudència i la consciència dels límits del treball realitzat.

Finalment, destacar que un dels aspectes innovadors d'aquesta investigació ha radicat en la participació de les parts interessades (tutors d'universitat i institucions).

El Pràcticum reuneix uns trets molt específics, que al seu torn, són propis de la nova producció del coneixement descrita per Frenken et al (2010):

- a) Proximitat geogràfica; ampliant i diversificant els entorns en què es genera el coneixement, més enllà de les aules.
- b) Proximitat institucional; el coneixement es dona en institucions que poden ser molt diferents però que en les que la integració dels processos pot afavorir aquesta generació.
- c) Proximitat cognitiva, deixant fluir el coneixement més enllà de les fronteres disciplinàries per construir-se en funció de la seva aplicabilitat segons el context i els seus requeriments.
- d) Proximitat organitzativa, atès que l'organització de la investigació és, cada vegada més, més oberta i flexible.
- e) Proximitat Social, preferència a la col·laboració, més que a un acompliment individual i competitiu que és incapaç d'accedir, gestionar i generar el nivell d'informació i coneixement generat gràcies als nous entorns tecnològics.

4.1. FIGURA O IMATGE 1

Dimensió	Nº ítems	Alpha de Crombach
Coneixement	5	0.685
Cultura Co	7	0.736
Impacte	5	0.681
TOTAL ESCALA DE CO-TRANSFERÈNCIA	17	0.826
Dades sociodemogràfiques		

Taula 1.- Taula d'especificacions de l'instrument.

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

4.2. FIGURA O IMATGE 2

	TUTORS			
	Universitat de Barcelona		Organització de pràctiques	
	Mitja	Desviació típica	Mitja	Desviació típica
Coneixement	4,30	,46	4,12	,52
Cultura Co	4,45	,39	4,31	,49
Impacte	4,31	,39	4,27	,49
TOTAL ESCALA DE CO-TRANSFERÈNCIA	4,35	,35	4,23	,38

Taula 2.- Puntuacions obtingudes en les dimensions de l'escala segons el col·lectiu

5. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Bonil, J. i Pujol, R. M. (2012). Transferència de coneixement a les àrees d'humanitats i ciències socials. Visió sesgada des del camp de l'educació. Facultat Ciències de l'Educació, UAB.

Bueno, E. i Casani, F. (2010) La tercera misión de la universidad enfoques e indicadores básicos para su evaluación. Publicacions del Ministerio de industria, energía y turismo. España

Frenken, K., Boschma, R.A. i Hardeman, S. (2010) Proximity and Mode 2 knowledge production.. <http://econ.geo.uu.nl/boschma/frenkenEcon&society.pdf>.

Molas-Gallart, J; Salter; P; Patel; A; Scott i Durán, X. (2002) Measuring third stream activities, SPRU, Brighton (U.K.).

Ordóñez de Pablos, P. (2004) "Knowledge flow transfers in multinational corporations: knowledge properties and implications for management." Journal of Knowledge Management vol. 8, núm. 6, pp. 105-116.

Rubiralta, M. (2007) "La transferencia de la I+ D en España, principal reto para la innovación." Economía industrial vol. 366, pp. 27-41.

Vilà, R.; Martínez, S.; Igual, M.J. i Aneas, A. (2015) "Co-transferencia en el Prácticum. Una conceptualización desde sus tutores y tutoras". En Raposo-Rivas, M.; Muñoz Carril, P.C. Zabalza-Cerdeiriña, M.; Martínez-Figueira, M.E.; Pérez-Abellás, A.